

Juni 2017

Museums

Mitteilungen des
Museumsverbandes Brandenburg

Alte Heimat – Neue Heimat
Deutsche und polnische Museen westlich und östlich der Oder
nach dem Zweiten Weltkrieg

Vertreibung und Neuansiedlung
Neubewertung musealer Sammlungen
Perspektiven der Kooperation

Stara Ojczyzna – Nowa Ojczyzna
Niemieckie i polskie muzea po obu stronach Odry
po II wojnie światowej

Wypędzenie i nowe osadnictwo
Nowa ocena zbiorów muzealnych
Perspektywy współpracy

**Museumsverband
des Landes
Brandenburg e.V.**

Impressum

Museumsblätter – Mitteilungen des Museumsverbandes Brandenburg
Herausgegeben vom Museumsverband des Landes Brandenburg e.V.
Am Bassin 3, 14467 Potsdam
Telefon: (0331) 232 79 11
info@museen-brandenburg.de
www.museen-brandenburg.de

Redaktion Alexander Sachse, Susanne Köstering, Dietmar Fuhrmann, Marcin Wichrowski,
Antje Kempe
Übersetzung Grzegorz Załoga
Layout und Satz Dörte Nielandt

Titelfoto Die Kirchgasse in der Küstriner Altstadt im Jahre 2016/
Zaulek Kościelny na Starym Mieście Kostrzyn 2016 r.

Druck Brandenburgische Universitätsdruckerei Potsdam
Auflage 800
ISSN 1611-0684

EUROPÄISCHE UNION
Europäischer Fonds für
Regionale Entwicklung

**BB-PL
INTERREG V A
2014-2020**

Das Projekt wird ko-finanziert aus Mitteln des Europäischen Fonds für Regionale Entwicklung im Rahmen des Kooperationsprogramms/ Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach programu współpracy: INTERREG V A Brandenburg – Polen 2014–2020, Klein-Projekte-Fonds der Euroregion PRO EUROPA VIADRINA. Barrieren reduzieren – gemeinsame Stärken nutzen.

Mit freundlicher Unterstützung durch das Ministerium für Wissenschaft, Forschung und Kultur des Landes Brandenburg

Kooperationspartner Stadt Seelow, Muzeum Twierdzy Kostrzyn

Editorial

Vom 6. bis 8. Oktober 2016 trafen sich Museumskolleginnen und -kollegen aus Polen und Deutschland in Küstrin/Kostrzyn zu einer grenzüberschreitenden Konferenz unter dem Titel „Alte Heimat – neue Heimat. Deutsche und polnische Museen westlich und östlich der Oder nach dem Zweiten Weltkrieg“. Es war das erste Mal, dass der brandenburgische Museumsverband eine solche deutsch-polnische Begegnung organisierte. Die Vorträge bezogen sich auf die Schicksale der Sammlungen und Museen in denjenigen Gebieten zwischen Polen und Deutschland, in denen in Folge des Zweiten Weltkrieges große Teile der Bevölkerung ausgetauscht worden waren. Wie eigneten sich die neuen Siedler das jeweilige vorgefundene kulturelle Erbe an? Wie gingen sie mit der alten und neuen lokalen Geschichte um? Auf welcher Grundlage und unter welchen Schwierigkeiten lebten sie sich ein und entwickelten sie eine neue Identität? Die Referentinnen und Referenten beleuchteten anhand von Überblicksdarstellungen und Fallbeispielen teilweise unglaubliche, sich überlagernde und überkreuzende Bevölkerungs- und Kulturverschiebungen, angefangen im nordwestlichen Polen über das Oderbruch bis in das ehemalige Land Lebus. Wir hörten von der einstigen Vielvölkerstadt Meseritz und von der polnischen Bevölkerung aus den ehemaligen ostpolnischen Gebieten, die nach 1945 westwärts bis an die Oder und Neiße vertrieben wurden. Es war wohl das erste Mal, dass diese Geschichten aus Museumssicht zusammengetragen wurden. Beispiele für Hürden und Chancen deutsch-polnischer Museumskooperation runden die Beiträge ab. Wir haben die Gastfreundschaft unserer Kollegen in Küstrin/Kostrzyn und die Offenheit aller Tagungsteilnehmer sehr genossen, danken allen, die dies ermöglicht haben und freuen uns auf eine Fortsetzung.

Im Fundusteil dieses Heftes finden Sie neben Würdigungen ehemaliger und neuer brandenburgischer Museumsleiterinnen und -leiter einen Debattenbeitrag zu unserem letzten Heft. Das Potsdam Museum setzt sich mit einer kritischen Analyse seiner Darstellung der NS-Zeit in der Dauerausstellung auseinander, die im vorigen Heft erschienen ist. Wir freuen uns über den kollegialen Austausch.

Susanne Köstering

Od Redakcji

W dniach 6-10 października 2016 spotkali się w Kostrzynie nad Odrą Koleżanki i Koledzy z polskich i niemieckich muzeów na transgranicznej konferencji pod tytułem „Stara ojczyzna – nowa ojczyzna. Niemieckie i polskie muzea po obu stronach Odry po II wojnie światowej”. Związek Muzeów Landu Brandenburgia zorganizował takie polskie-niemieckie spotkanie po raz pierwszy. Wygłoszone referaty odnosiły się do losów zbiorów i muzeów na tych obszarach między Polską a Niemcami, w których dokonały się wymiany ludności w konsekwencji II Wojny Światowej. Jak nowi osadnicy na Ziemiach Odzyskanych przyjmowali znajdujące się tam dobra kultury? Jak obchodzili się z starą i nową lokalną historią? Jakie były podstawy ich aklimatyzacji, jakie następowały trudności i jak rozwijana była nowa tożsamość? Referentki i Referenci w swoich poglądowych prezentacjach i na pojedynczych przykładach naświetlili częściowo niewiarygodne, nawarstwiający się i krzyżujący się wzajemnie zjawiska wymiany ludności i kultury, począwszy od Północno-Zachodniej Polski, przez Kotlinę Freienwaldzką do dawnej Ziemi Lubuskiej. Na konferencji mogliśmy wysłuchać referatów o wielonarodowym mieście Meseritz/Międzyrzecz, jak również o polskiej ludności z dawnych polskich obszarów na Wschodzie, która po 1945 roku przybyła na Zachód aż po granicę Odry i Nysy Łużyckiej. To pierwszy przykład przedstawienia tej historii z perspektywy muzealnej. Zawarte w tomie artykuły poruszają także przeszkoda i szans polsko-niemieckiej współpracy między muzeami. Mieliśmy przy tej okazji możliwość doświadczyć gościnności naszych Koleżanek i Kolegów z Kostrzyna, jak również otwartości gości konferencji – dziękujemy wszystkim, którzy umożliwili to spotkanie i cieszymy się na kontynuację.

W części zeszytu pod tytułem Fundusteil znajdują Państwo – oprócz słów uznania dla byłych i nowych kierowników brandenburskich muzeów – artykuł zawierający debatę na temat naszego ostatniego zeszytu. Muzeum Miejskie Poczdamu odpowiada w nim na krytyczną analizę przedstawienia czasu nazizmu w swojej stałej ekspozycji opublikowaną w ostatnim zeszycie. Cieszymy się na dalszą perspektywę koleżeńskiej wymiany doświadczeń.

Susanne Köstering

**Alte Heimat – Neue Heimat
Deutsche und polnische Museen westlich und
östlich der Oder nach dem Zweiten Weltkrieg**

Woher – Wohin?

Vertreibung und Neuansiedlung beiderseits von Oder
und Neiße nach dem Zweiten Weltkrieg

- 8 Die Rolle der Museen im Prozess der kultur-
geschichtlichen Aneignung der westpommer-
schen Geschichte nach dem Zweiten Weltkrieg
Paweł Migdalski
- 26 Neue Heimat links der Oder – Vom Flüchtlings-
alltag in den ersten Nachkriegsjahren
Reinhard Schmook
- 34 Die Altstadt von Küstrin – ein Niemandsland
Ryszard Skalba

**Alte Sammlung – Neue Fragen.
Neubewertung musealer Sammlungen nach 1945?**

- 44 Vom Heimatmuseum zum Museum der Soldiner
Seenplatte in Myślibórz –
Kontinuität und Entwicklung des Museumswesens
in Myślibórz/ Soldin in den Jahren 1928–2016.
Magdalena Szymczyk
- 54 Ein neuer Blick auf die Geschichte der Stadt –
Die Ausstellung „Deutsche und andere Bewohner
von Meseritz“
Andrzej Kirmiel
- 60 Gesellschaftspolitische Umwälzungen und deren
Auswirkung auf Integrationsprozesse nach
dem Zweiten Weltkrieg, dargestellt am Beispiel
der Tätigkeit des Museums in Zielona Góra
Longin Dzieżyc
- 78 Nach 1945 vorgefundene Musealien in den
Sammlungen des Ethnografischen Museums
in Zielona Góra, Freilichtmuseum in Ochla
Irena Soppa

**Stara Ojczyzna – Nowa Ojczyzna
Niemieckie i polskie muzea po obu stronach Odry
po II wojnie światowej**

Skąd – Dokąd?

Wypędzenie i nowe osadnictwo po obu stronach
Odry i Nysy po II wojnie światowej

- Muzea w procesie kulturowego oswajanie
przeszłości Pomorza Zachodniego po drugiej
wojnie światowej
Paweł Migdalski
- Nowa ojczyzna po lewej stronie Odry – O uchodź-
czej codzienności w pierwszych latach po wojnie
Reinhard Schmook
- Stare Miasto Kostrzyn – Ziemia Niczyja
Ryszard Skalba

**Stare zbiory – nowe pytania.
Nowa ocena zbiorów muzealnych po 1945?**

- Od Heimatmuseum do Muzeum Pojezierza
Myśliborskiego –
Kontynuacja i rozwój muzealnictwa
w Myśliborzu 1928–2016.
Magdalena Szymczyk
- Nowe spojrzenie na historię miasta –
wystawa „Niemcy i inni mieszkańcy
Międzyrzecza“
Andrzej Kirmiel
- Przeobrażenia systemowe i ich wpływ
na procesy integracyjne zachodzące po II wojnie
światowej na przykładzie działalności
zielonogórskiego muzeum
Longin Dzieżyc
- Muzealia zastane po 1945 roku w zbiorach
Muzeum Etnograficznego w Zielonej Górze
z/s w Ochli
Irena Soppa

Perspektiven der Kooperation

- 88 Museen, grenzüberschreitende Zusammenarbeit und europäische Fördermittel
Stanisław Horoszko
- 96 Das Martyriumsmuseum in Słońsk
Dominika Piotrowska-Kuipers
- 102 Ethnografisches Museum in Zielona Góra, Freilichtmuseum in Ochla – Bericht über die Zusammenarbeit und Projektrealisierung mit der Deutsch-Polnischen Gesellschaft in Zielona Góra
Anna Kamińska
- 104 Gemeinsame Arbeit an der Geschichte – Polnische Wissenschaftler am Pommerschen Landesmuseum in Greifswald
Gunter Dehnert
- 108 Museumsnetzwerk Region Untere Oder – Der aktuelle Stand
Anke Grodon

Perspektywy współpracy

- Muzea, współpraca transgraniczna i europejskie środki pomocowe
Stanisław Horoszko
- Muzeum Martyrologii w Słońsku
Dominika Piotrowska-Kuipers
- Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z/s w Ochli – Komunikat na temat współpracy i realizacji projektu z Regionalnym Towarzystwem Polsko-Niemieckim w Zielonej Górze
Anna Kamińska
- Wspólna praca nad historią – polscy naukowcy w Pommersches Landesmuseum w Greifswaldzie
Gunter Dehnert
- Sieć Muzealna Regionu Dolnej Odry – aktualny stan współpracy
Anke Grodon

Fundus

- 114 „Pflichtübung“ oder Forschungsschwerpunkt? Die Darstellung des Nationalsozialismus in der Ständigen Ausstellung des Potsdam Museums
- 117 Wechsel in Luckau
Helga Tuček gibt nach 40 Dienstjahren den Staffelstab weiter.
- 118 Naturkundemuseum Potsdam
Dr. Detlef Knuth geht in den Ruhestand
- 119 Museumsleiter, Regionalhistoriker und Verbandsinitiator
Dr. Reinhard Schmook im Ruhestand
- 120 Direktorin des Museum Barberini in Potsdam
Dr. Ortrud Westheider
- 121 Professionelles Museumsmanagement hält Einzug in Meyenburg
Susan Hoyer übernimmt die Geschäftsführung im Modemuseum Schloss Meyenburg

Museen, grenzüberschreitende Zusammenarbeit und europäische Fördermittel Muzea, współpraca transgraniczna i europejskie środki pomocowe

Stanisław Horoszko

Warum referiere ich zu diesem Thema? Der Grund dafür ist, dass wir auf die Teilnahme an verschiedenen grenzüberschreitenden Vorhaben verweisen können, die zumindest anteilig über die Interreg-Programme II, III, IV, und gegenwärtig V finanziert wurden bzw. werden. Kooperationspartner im Rahmen all dieser Vorhaben waren, wie könnte es auch anders sein, museale Einrichtungen, in denen ich gearbeitet habe: das Nationalmuseum in Szczecin/Stettin und das Museum für Technik und Verkehr – Kunstthof Szczecin.

Das Programm Interreg I umfasste die Jahre 1990–1993 und soll nicht in meine Betrachtung einbezogen werden. Begünstigte des Programms Interreg II (1994–1999) waren lediglich deutsche Museumseinrichtungen, jedoch kam ich im Zusammenhang mit diesem Programm zum ersten Mal mit dem europäischen Förderfonds in Berührung. In den Jahren 1995–1998 bereiteten der Museumsverband des Landes Brandenburg und Museen der Wojewodschaften Szczecin, Gorzów und Zielona Góra das gemeinsame Projekt „Die Oder als Kulturlandschaft“ vor, dessen Finanzierung auf brandenburgischer Seite über Interreg bereitgestellt wurde. Das Programm Interreg III A der Jahre 2000–2006 eröffnete dann ebenfalls polnischen Museen die Möglichkeit der Finanzierung einer Zusammenarbeit mit deutschen Partnern. Mein Beitrag an diesem Programm bestand in der Vorbereitung eines Projektes für einen Audio-Museumsführer für das Nationalmuseum in Stettin. Die Realisierung dieses Projektes fand dann ohne mein persönliches Zutun statt, da ich zum neugeschaffenen Museum für Technik und Verkehr – Kunstthof Szczecin wechselte.

Dank Interreg IV A (2007–2013) schuf das Museum für Technik in Szczecin ein Kooperationsnetzwerk mit dem Deutschen Meeresmuseum Stralsund, dem Ozeaneum Stralsund und dem Nationalpark Wolin in Międzyzdroje/Misdroy. Als wichtigste Resultate der gemeinsamen Anstrengungen sind der multimediale Museumsführer im Museum für Technik Szczecin und die Audio-Museumsführer bei unseren Partnern zu nennen. Für Interreg V A (2014–20) haben wir mit dem Otto-Lilienthal-Museum Anklam einen Projektantrag vorbereitet, der von unseren Trägern – den Städten Stettin und Anklam – formal eingereicht wurde.

Na początek wyjaśnienia wymaga, dlaczego podjąłem się przedstawienia tak sformułowanego tematu. Powodem jest udział w różnych przedsięwzięciach transgranicznych, które miały przynajmniej częściowe finansowanie z programów Interreg II, III, IV i obecnie V. Oczywiście we wszystkich tych przedsięwzięciach partnerami były muzea, w których pracowałem: Muzeum Narodowe w Szczecinie i Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki w Szczecinie.

Interreg I obejmował lata 1990–93 i pozostaje poza sferą naszych rozważań. Z programu Interreg II (1994–99) mogły korzystać tylko muzea niemieckie i było to moje pierwsze zetknięcie się z funduszami europejskimi. W latach 1995–98 Museumsverband des Landes Brandenburg i muzea z województw szczecińskiego, gorzowskiego i zielonogórskiego przygotowały wspólny projekt „Odra jako Krajobraz kulturowy – Oder als Kulturlandschaft”. Jego finansowanie po stronie brandenburskiej zapewniał Interreg. Interreg III A z lat 2000–06 dał również polskim muzeom możliwość finansowania współpracy z partnerami niemieckim. Mój udział w tym programie to przygotowanie projektu audioprzewodnika dla Muzeum Narodowego w Szczecinie. Projekt zrealizowano już bez mojej osoby, bo przeszedłem do pracy w nowotworzonym Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki w Szczecinie. Dzięki Interregowi IV A (2007–13) muzeum techniki w Szczecinie stworzyło sieć współpracy z Deutsches Meeresmuseum Stralsund, Ozeaneum Stralsund i Wolińskim Parkiem Narodowym w Międzyzdrojach. Dla naszych zwiedzających najważniejszym rezultatem jest multimedialny przewodnik po szczecińskim muzeum techniki i audioprzewodniki u naszych partnerów. Do Interregu V A (2014–20) przygotowaliśmy z Otto-Lilienthal-Museum w Anklam wniosek, który formalnie złożyli nasi organizatorzy – miasta Szczecin i Anklam.

Na bazie wieloletnich doświadczeń uważam, że Interreg jest praktycznie jedyną bazą współpracy muzeów polskich i brandenburskich, na której większość wydatków może być sfinansowana ze źródeł zewnętrznych. Dla naszych rozważań znaczenie ma pokreślenie, że bazą współpracy dla naszych muzeów w ramach kolejnych Interregów są euroregiony istniejące wzdłuż polsko-niemieckiej granicy. W 1993 r. utworzono Euroregion Viad-

Aufgrund langjähriger Erfahrung bin ich der Auffassung, dass die Interreg-Programme praktisch die einzige finanzielle Basis für eine Kooperation zwischen polnischen und brandenburgischen Museen sind, da ein Großteil der Ausgaben über externe Quellen finanziert werden kann. Innerhalb unserer Betrachtungen ist zudem hervorzuheben, dass sich im Rahmen nachfolgender Interreg-Programme für unsere Museen die entlang der deutsch-polnischen Grenze existierenden Euroregionen zu einer Basis der Zusammenarbeit entwickeln werden. Im Jahre 1993 wurde die Euroregion Viadrina eingerichtet, 1995 die Euroregion Pomerania. Die durch die Euroregionen realisierte finanzielle Förderung stützt sich auf zwei Kooperationsprogramme: das Kooperationsprogramm Brandenburg/Polen sowie die Komponente V A Mecklenburg-Vorpommern/Brandenburg/Polen.

Die Zusammenarbeit zwischen deutschen und polnischen Museen, die zu diesem Zweck europäische Fördermittel in Anspruch nehmen, weist bestimmte gemeinsame Merkmale auf. Im Laufe der Zeit setzen Veränderungen und Umgestaltungen ein, jedoch das Wesen der Sache blieb erhalten. Grundlage der Zusammenarbeit ist stets ein Partnerschaftsvertrag, dessen Inhalt einer starken Formalisierung unterliegt, da er in hohem Maße von den Haupttrichtlinien der Europäischen Union für den jeweiligen Förderbereich abhängig ist. Auch wenn zwischen Partnern bestimmte Dinge abgestimmt oder sogar bereits unterzeichnet sind, werden die letztendlichen Formulierungen erst durch die offiziellen Interreg-Dokumente bestimmt.

Am häufigsten werden Partnerschaften zwischen zwei Einrichtungen geschlossen. Evident wird dies insbesondere bei Investitionsprojekten. Hohe Kosten, ein langer Realisierungszeitraum und der Grad an Komplexität sind Faktoren, die für eine zahlenmäßige Begrenzung der beteiligten Partner sprechen. So wird es einfacher.

Nicht selten haben wir es mit einer Situation zu tun, in der Kooperationsprojekte zwar für Museen realisiert werden, als formale Partner der Zusammenarbeit jedoch deren Träger fungieren. Dies ist insbesondere im Rahmen kostenintensiver Investitionsprojekte der

rina, a w 1995 r. Euroregion Pomerania. Wsparcie finansowe realizowane przez euroregiony opiera się na dwóch programach współpracy: Brandenburgia/Polska oraz Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia/Polska.

Współpraca polskich i niemieckich muzeów, które wykorzystują w niej europejskie środki pomocowe, ma pewne cechy wspólne. Z upływem czasu coś się zmienia, przekształca, ale jej istota pozostaje niezmienna. Zawsze podstawą współpracy jest umowa partnerska. Jej treść jest dość mocno sformalizowana, bo w dużej mierze zależy od głównych wytycznych Unii Europejskiej dla danego okresu wsparcia. Nawet jeśli partnerzy różne sprawy mają uzgodnione lub podpisane, to dopiero oficjalne dokumenty Interregów określają ostateczne sformułowania. Najczęściej partnerstwo jest zawierane między dwoma podmiotami. Szczególnie widać to przy projektach inwestycyjnych. Duże koszty, długi czas realizacji i stopień skomplikowania projektów są czynnikami, które skłaniają do ograniczenia liczby partnerów. Tak jest łatwiej.

Nierzadko mamy do czynienia z sytuacją, gdy projekty współpracy są realizowane na rzecz muzeów, ale formalnymi partnerami współpracy są organizatorzy muzeów. Ma to miejsce szczególnie przy drogich projektach inwestycyjnych. Dotyczy to zwłaszcza małych i średnich muzeów. Takie muzea nie mają możliwości finansowych, ani kadrowych, aby podołać wszystkim wymaganiom oceny projektów i ich późniejszej realizacji. W Polsce muzea są instytucjami kultury i mają osobowość prawną. W związku z tym mogą też w ramach swoich możliwości zaciągać zobowiązania. Inna jest często sytuacja formalno-prawna muzeów niemieckich. Nie mają one osobowości prawnej, są komórkami wewnętrznymi swoich organizatorów. Czyli dla przykładu muzeum miejskie jest częścią urzędu miasta i całe zadanie przewidziane w projekcie współpracy jest częścią miejskiego budżetu. Wszystko, co robi muzeum, musi być uzgodnione, a czasem nawet przeprowadzone przez struktury urzędu organizatora.

Warto również poświęcić trochę uwagi temu, jak ewoluowało partnerstwo wraz z kolejnymi okresami wsparcia Unii Europejskiej. Początki współpracy to

Fall und betrifft im Wesentlichen museale Einrichtungen kleinerer und mittlerer Größe. Diese Museen verfügen sowohl finanz-, als auch personenseitig nicht über die Möglichkeiten, um sämtlichen Evaluationsanforderungen von Projekten und deren späterer Realisierung gerecht zu werden. In Polen sind Museen Kulturinstitutionen und treten als Rechtsperson auf. Somit sind sie in der Lage, im Rahmen ihrer Möglichkeiten Verbindlichkeiten einzugehen. Die formal-rechtliche Situation deutscher musealer Einrichtungen stellt sich häufig anders dar. Sie besitzen keinen Status als Rechtsperson, sondern sind interne Zellen ihrer Träger. Um nur ein Beispiel zu nennen: ein städtisches Museum ist Teil der kommunalen Verwaltung und die im Kooperationsprojekt vorgesehene Aufgabenstellung in ihrer Gesamtheit ist somit Teil des Haushalts der Stadt. Sämtliche Aktivitäten, die das Museum unternimmt, müssen mit den amtlichen Strukturen des Trägers abgestimmt, manchmal sogar von ihm durchgeführt werden.

Ebenso wichtig ist die Frage, in welcher Weise die Partnerschaft als solche vor dem Hintergrund aufeinanderfolgender EU-Förderzeiträume evaluiert wird. Anfänglich stellte sich die Zusammenarbeit als eine Situation dar, in der ein Partner Zuwendungen erhielt und die Investition realisierte. Der andere Partner war für die Vertragsunterzeichnung und einige, nicht sehr umfangreiche Maßnahmen notwendig, die die Zusammenarbeit im Verlauf der Projektaufgabe verdeutlichten. Die Nachhaltigkeit war Angelegenheit des Partners, der die Förderung erhielt. Die in den folgenden Förderzeiträumen veränderten Prinzipien der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit zwangen die Kooperationspartner dazu, in den eingereichten Anträgen sowie den Projektabschlussberichten eine ganze Reihe von gemeinsamen Aktivitäten auszuweisen, obwohl die Höhe der erhaltenen Förderungen starke Unterschiede aufwies. Im Laufe der Zeit führten die EU-Anforderungen an die reale Zusammenarbeit der Projektpartner zu einer wesentlich ausgewogeneren Aufteilung und Inanspruchnahme der Fördermittel. Gleichzeitig entwickelten sich so Kontakte über die Projektdauer hinaus und damit eine kontinuierliche Zusammenarbeit.

Von zunehmender Bedeutung wurde der Begriff des „Lead Partners“. Dieser wurde zu einem echten

w zasadzie sytuacja, gdy jeden z partnerów otrzymywał pieniądze i realizował inwestycję. Drugi partner był potrzebny do podpisania umowy i kilku wspólnych, drobnych działań ukazujących współpracę w trakcie trwania zadania. Trwałość projektu była później sprawą tego z partnerów, który otrzymał dofinansowanie. Zmieniane zasady współpracy transgranicznej w kolejnych okresach wsparcia zmuszały partnerów do wykazywania w składanych wnioskach i sprawozdaniach po realizacji coraz liczniejszych wspólnych działań, chociaż wykorzystanie otrzymanego dofinansowania było mocno nierównomierne. Z biegiem czasu coraz większy zakres uwarunkowanej wymogami UE rzeczywistej współpracy doprowadził do bardziej zrównoważonego podziału i wykorzystania środków pomocowych. Kontakty i współpracę podtrzymywano również w okresach trwałości projektów. Znaczenia nabral też termin „partner wiodący”. Stawał się on rzeczywistym koordynatorem działań partnerów i ich kontaktów z instytucją zarządzającą środkami finansowymi, o które muzea ubiegały się w euroregionach. Coraz bardziej rygorystyczne zasady przyznawania środków pomocowych spowodowały, że przeszliśmy od realizacji własnych projektów do realizacji projektów wspólnych, wielowątkowo ze sobą powiązanych i przenikających się, tyle tylko, że zlokalizowanych po polskiej i niemieckiej stronie granicy. Piąty już z kolei Interreg wymaga od partnerów zaplanowania nie tylko wspólnego projektu, ale również współpracy w okresie jego pięcioletniej trwałości. Przyjmując czas realizacji wspólnego projektu na trzy lata, dodając do tego okres trwałości oraz oczekiwania na decyzję o dofinansowaniu, musimy zaplanować wspólne działania na dziewięć do dziesięć lat na przyszłość. Jest to trudne, szczególnie, że wiąże się to z długoletnim planowaniem finansowym.

Realizowane wspólnie przez polskie i niemieckie muzea projekty pokazują, że nie wszystko przebiega bez problemów i komplikacji. Są trudności, które występują tylko lokalnie u konkretnych partnerów. Są też problemy pojawiające się w miarę regularnie u licznych rzeczywistych i potencjalnych partnerów współpracy transgranicznej w obu krajach i w kolejnych okresach wsparcia. Można by powiedzieć, że są one dość uniwersalne. Jednym z głównych kłopotów przy planowaniu i realizowaniu programu współpracy jest finansowanie całości

Koordinator der Aktivitäten der Partner mit der für die Vergabe von Fördermitteln zuständigen Institution, für die sich Museen in den Euroregionen bewarben. Die verschärften Grundsätze der Fördermittelvergabe führten dazu, dass wir von der Realisierung eigener Projekte zur Realisierung gemeinsamer, vielschichtiger und tiefgründiger Projekte übergangen, wobei sich der Standort dieser Projekte auf polnischer und deutscher Seite der Grenze befinden konnte.

Das fünfte Interreg stellt nun an die Partner nicht nur die Anforderung einer gemeinsamen Projekteplanung, sondern verlangt darüber hinaus eine über einen Zeitraum von fünf Jahren andauernde Projektkooperation. Ausgehend von einem Realisierungszeitraum eines Projektes von drei Jahren, zuzüglich der Zeitspanne der Projektdauer sowie der Wartezeit auf den Förderbescheid, werden wir in Zukunft gemeinsame Aktivitäten in einem Zeitfenster von 9 bis 10 Jahren zu planen haben. Dies bringt den erschwerenden Umstand einer langjährigen Finanzplanung mit sich.

Die gemeinsam von polnischen und deutschen Museen realisierten Projekte zeigen, dass nicht alles problemlos und barrierefrei verlief. Einerseits kommt es zu Schwierigkeiten lokaler Natur, die nur bei einzelnen Projektpartnern auftreten. Andererseits gibt es auch Probleme, die bei einer Reihe von Partnern in beiden Ländern und in den jeweiligen Förderperioden mehr oder weniger in regelmäßigen Abständen in Erscheinung treten. Man könnte meinen, dass diese Probleme einen universellen Charakter haben. Eines der wesentlichsten Probleme bei Planung und Realisierung eines Kooperationsvorhabens besteht in der Finanzierung des Projektes als Ganzes und in der Sicherstellung des Eigenbeitrages in Höhe von mindestens 15 Prozent. Die Sicherung des Eigenbeitrages ist deshalb eine problembehaftete Angelegenheit, da zuerst in Vorleistung gegangen werden muss und erst im Nachhinein ein Antrag auf Erstattung in gewährter Förderhöhe eingereicht werden kann. In der Theorie bedeutet dies die Erstattung von 85 Prozent der geleisteten Ausgaben. In der Realität könnten sich die Zahlungen von EU-Fördermitteln auf einem niedrigeren Niveau – 70 oder 80 Prozent bzw. in einer anderen Höhe – bewegen. Grund dafür ist, dass bereits der Bescheid über die Förderung

projekts i zabezpieczenie wkładu własnego na poziomie przynajmniej 15 %. Problem z zabezpieczeniem finansowania polega na tym, że najpierw samemu trzeba płacić za wszystko, a dopiero później można wystąpić z wnioskiem o zwrot płatności na poziomie przyznanego wsparcia. Oznacza to w teorii zwrot 85 % poniesionych wydatków. W rzeczywistości płatność ze środków pomocowych Unii Europejskiej może być na niższym poziomie, 80 %, 70 % lub innym. Spowodowane jest to tym, że już w decyzji o przyznaniu pomocy finansowej jej poziom może zostać obniżony albo pojawić się mogą dodatkowe, wcześniej niezaplanowane koszty, które nie są już wydatkami kwalifikowalnymi. W dodatku płatność ze środków unijnych nie musi wcale nastąpić w trakcie realizacji projektu, dzięki czemu przynajmniej część kolejnych wydatków byłaby pokrywana z odzyskanych pieniędzy projektowych. Obowiązuje również zasada, że końcowe płatności są realizowane dopiero po ostatecznym rozliczeniu projektu. Możliwe jest również, że trzeba będzie zwrócić część otrzymanych płatności w konsekwencji popełnionych błędów lub nie utrzymania trwałości projektu. Na szczęście w kręgu partnerów, z którymi miałem przyjemność współpracować, nie było takiego przypadku.

Przy okazji omawiania problemów z finansowaniem projektów współpracy należy wspomnieć o kłopotach z ich rozliczaniem. Uzyskując pozytywną decyzję dla przygotowanego projektu możemy sobie wyobrazić, że wystarczy się trzymać zaakceptowanego planu finansowego i składać kolejne wnioski o płatności ze środków pomocowych UE, aby otrzymać odpowiedniej wielkości zwrot poniesionych kosztów. Praktyka pokazuje, że przy rozliczaniu nie wszystkie wydatki są akceptowane. Wcale nie oznacza to, że środki wydatkowane wbrew obowiązującym nas przepisom krajowym. Czasem okazuje się, że urzędnicy sprawdzający nasze dokumenty finansowe stosują wytyczne Unii Europejskiej, którym nie znaliśmy, a według których kwalifikowane są nasze wydatki. Bywa też, że inaczej interpretują stosowane przez nas przepisy i wytyczne. A decyzje organów kontrolnych są wiążące.

Kolejny rzeczywisty problem w przygotowaniu, a następnie przeprowadzeniu wspólnych transgranicznych projektów to bariera językowa. Znalezienie po niemieckiej

niedriger angesetzt werden kann oder aber zusätzliche, im Voraus nicht geplante Kosten entstehen, die keine förderfähigen Ausgaben darstellen. Dazu kommt, dass die Zahlung von gemeinschaftlichen Mitteln durchaus nicht im Projektrealisierungszeitraum erfolgen muss, weswegen wenigstens ein Teil der Folgeausgaben von den zurückfließenden Projektgeldern gedeckt werden würde. Verbindlich ist zudem der Grundsatz, dass Abschlusszahlungen erst nach einer letztendlichen Projektabrechnung realisiert werden. Möglich ist ebenso, dass ein Teil der erhaltenen Mittel aufgrund begangener Fehler bzw. Nichteinhaltung der Projektdauer zurückgezahlt werden muss. Glücklicherweise trat im Kreise der Partner, mit denen ich das Vergnügen hatte zusammenzuarbeiten, ein derartiger Fall nicht auf.

Da wir gerade bei der Besprechung von Problemen im Bereich Finanzierung von Kooperationsprojekten sind, sei an die Probleme der Projektabrechnung erinnert. Nach dem Erhalt eines positiven Bescheides für ein ausgearbeitetes Projekt stellen wir uns vor, dass ein Festhalten am akzeptierten Finanzplan ausreicht und weitere Anträge für EU-Fördermittel eingereicht werden können, um eine entsprechende Erstattungshöhe der Kosten zu erreichen. Die Praxis beweist dagegen, dass bei der Abrechnung nicht alle Ausgaben anerkannt werden. Dies bedeutet bei Weitem jedoch nicht, dass diese im Widerspruch zu den für uns verbindlichen inländischen Vorschriften standen. Manchmal stellt sich heraus, dass Beamte bei der Prüfung unserer Ausgaben EU-Richtlinien anlegen, die uns unbekannt waren. Auch kommt es vor, dass von uns angewandte Vorschriften und Richtlinien von den Beamten anders interpretiert werden. Aber die Entscheidungen der Prüforgane sind bindend.

Ein weiteres Problem bei der Erarbeitung und Durchführung grenzüberschreitender Projekte ist die Sprachbarriere. Es ist ein schwieriges Unterfangen, auf deutscher Seite eine Person mit polnischen Sprachkenntnissen für die Zusammenarbeit zu finden. Leichter fällt die Suche nach Partnern mit deutschen Sprachkenntnissen auf polnischer Seite. Das Problem hierbei jedoch besteht nicht selten im Niveau der sprachlichen Kompetenz, das zwar für eine typische Gesprächsführung ausreichend, jedoch für die Erarbeitung von Projektunterlagen

stronie osób do współpracy ze znajomością języka polskiego jest trudne. Łatwiej jest znaleźć po polskiej stronie partnerów ze znajomością języka niemieckiego. Problemem bywa czasem w tym przypadku poziom kompetencji językowych, który może się okazać wystarczający dla przeprowadzenia typowych rozmów, jednak nie przy szczegółowym omawianiu spraw, wymagającym użycia specjalistycznego słownictwa i przy pracy nad dokumentami. Wymusza to korzystanie z usług profesjonalnych tłumaczy. Jest to problem organizacyjny i podnosi to koszty, ale nie ma od tego odwrotu. Czasem językiem bieżącej komunikacji jest angielski, ale przynajmniej w zakresie pracy z dokumentami trzeba korzystać ze wsparcia tłumaczy.

Istotnym dla uniknięcia lub przynajmniej zmniejszenia trudności w realizacji projektów współpracy transgranicznej jest to, komu ze współpracujących muzeów lub ich organizatorów zostanie powierzona rola partnera wiodącego. Dysponentem środków pomocowych UE dla programu współpracy Brandenburgia/Polska jest Ministerstwo Sprawiedliwości, Spraw Europejskich i Ochrony Konsumentów Kraju Związkowego Brandenburgia w Poczdamie, a dla programu Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia/Polska jest nim Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Zdrowia Meklemburgii-Pomorza Przedniego w Szwerinie. W związku z tym wszystkie rozliczenia są prowadzone przez partnera wiodącego na gruncie prawa niemieckiego. Praktyka dowodzi, że korzystniejsze dla współpracujących muzeów jest wybranie na partnera wiodącego partnera niemieckiego.

Znalezienie partnera do współpracy wcale nie musi być sprawą łatwą. Kiedyś było prościej, wystarczyło znaleźć jakikolwiek podmiot, który był gotowy podpisać umowę partnerską, wykonać wspólnie parę mało obciążających obowiązków w ramach współpracy i można było składać aplikację o przyznanie środków europejskich. Wraz z kolejnymi okresami wsparcia funduszy europejskich zmieniały się wymagania co do współpracy transgranicznej i zadań, które trzeba było wspólnie zaplanować i przeprowadzić. Wymagań tych było coraz więcej. Wymuszało to dobieranie się partnerów coraz bliższych sobie tematycznie. Wymóg zbieżności merytorycznej ogranicza jednak potencjalny krąg partnerów.

und die Besprechung von ins Detail gehenden Fragestellungen, die einen speziellen Wortschatz erfordern, zu gering ist. Hier wird die Einbeziehung professioneller Übersetzer notwendig, die zum einen organisatorische Probleme schafft, andererseits zusätzliche Kosten generiert. Aber anders geht es eben nicht. In einigen Fällen ist Englisch die Arbeitssprache laufender Projekte, jedoch auch hier ist, zumindest im Bereich der Erstellung von Projektunterlagen, die Inanspruchnahme von Übersetzungsdienstleistungen notwendig.

Wichtig für die Vermeidung oder zumindest die Verringerung von Schwierigkeiten bei der Realisierung grenzüberschreitender Kooperationsprojekte ist die Entscheidung, welchem der kooperierenden Museen bzw. Träger die Rolle des „Lead Partners“ zuerkannt wird. Verwaltungsbehörde der EU-Fördermittel im Rahmen des Kooperationsprogramms Brandenburg/Polen ist das Ministerium der Justiz und für Europa und Verbraucherschutz des Landes Brandenburg in Potsdam, für das Programm Mecklenburg-Vorpommern/Brandenburg/Polen das Ministerium für Wirtschaft, Arbeit und Gesundheit des Landes Mecklenburg-Vorpommern in Schwerin. Somit erfolgen durch den „Lead Partner“ sämtliche Abrechnungen auf Grundlage deutschen Rechts. Die Praxis belegt, dass für die kooperierenden Museen die Wahl des „Lead Partner“ auf deutscher Seite größere Vorteile mit sich bringt.

Das Gewinnen eines Kooperationspartners muss bei Weitem keine einfache Sache sein. Vormalig war es leichter. Es reichte aus, irgendein Unternehmen zu finden, das seine Bereitschaft zur Unterzeichnung eines Partnerschaftsvertrages bekundete und bereit war, kleinere, wenig belastende gemeinsame Pflichten zu erfüllen – und schon war man in der Lage, einen Antrag auf Gewährung europäischer Fördermittel einzureichen. Bei späteren Förderzeiträumen veränderten sich die Anforderungen hinsichtlich der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit und der Aufgaben, die gemeinsam geplant und erfüllt werden mussten. Die Anzahl dieser Anforderungen stieg beständig. Dies bedeutete das Eingehen einer Partnerschaft auf Grundlage einer zunehmenden inhaltlichen Konvergenz, was den Kreis potenzieller Partner eingrenzte. Zusätzlich kommt oft erschwerend hinzu, dass kontinuierliche Kontakte zur

Dodatkową trudnością jest brak bieżących kontaktów po drugiej stronie granicy, bo nie wszyscy, którzy mają pomysł do zrealizowania ze środków europejskich, znają muzea i muzealników z kraju sąsiedniego. Czasem takie szybkie poszukiwania nie kończą się sukcesem. W lepszej sytuacji są ci muzealnicy, którzy mają szerokie i wieloletnie kontakty w kraju sąsiada. Dodatkową trudnością w znajdowaniu partnerów jest różnica w ilości muzeów w landach niemieckich i polskich województwach. W Polsce jest mniej muzeów niż w Niemczech.

Powtarzającym się problemem w budowaniu partnerstwa jest nieznanostwo lub niezrozumienie odmienności prawno-organizacyjnej partnera. W oczywisty sposób przekładamy nasze doświadczenie i warunki na potencjalnego partnera. A to rodzi problemy, kiedy od ogólnych deklaracji przechodzimy do szczegółów współpracy. Często partnerzy niemieccy nie zdają sobie sprawy ze stopnia samodzielności polskich muzeów, które są autonomicznymi instytucjami kultury. Oznacza to m.in., że organizator przekazuje co roku określoną sumę pieniędzy jako dotację podmiotową, a muzeum samodzielnie wydaje te pieniądze na swoją działalność bez dodatkowych uzgodnień. Uzupełniając muzeum może uzyskać dotację celową, np. na projekt współpracy lub na wkład własny. Z kolei polscy muzealnicy mogą się pogubić nie rozumiejąc, z jaką formą organizacyjną muzeum niemieckiego mają do czynienia. Może to być muzeum samorządowe, jako część struktur administracyjnych, może to być fundacja, a może to być muzeum prywatne. Dochodzą do tego różnice między prawodawstwem federalnym i landowym w Niemczech, a scentralizowanym prawodawstwem w Polsce. Częściowo różna jest w obu krajach implementacja prawa Unii Europejskiej.

Nowe problemy w przygotowaniu współpracy polskich i niemieckich muzeów pojawiły się w okresie wsparcia 2014–20, w ramach Interregu V A. Wszyscy przyzwyczaili się do składania wniosków aplikacyjnych na przygotowanych formularzach w formie papierowej oraz możliwości ciągłej konsultacji i poprawiania tworzonych projektów. Nowy Interreg wprowadził istotną zmianę. Podstawą formalnego przygotowania wniosku jest praca w elektronicznym systemie monitoringu czyli w sieciowej apli-

jeweils anderen Seite der Grenze fehlen, da nicht alle Ideengeber für Projektrealisierungen Museen und Museumsmitarbeiter des Nachbarlandes kennen. Eine Suche „auf die Schnelle“ ist meist nicht von Erfolg gekrönt. In einer wesentlich besseren Ausgangsposition sind daher Museumsmitarbeiter, die über breit angelegte und bereits über Jahre andauernde Kontakte mit dem Nachbarland verfügen. Eine weitere Schwierigkeit bei der Suche von Partnern besteht im zahlenmäßigen Unterschied der musealen Einrichtungen zwischen den deutschen Bundesländern und den polnischen Wojewodschaften: Im Vergleich zu Deutschland gibt es in Polen weniger Museen.

Ein sich wiederholendes Problem beim Aufbau einer Partnerschaft ist die Unkenntnis über bzw. das Unverständnis hinsichtlich der rechtlichen und organisatorischen Verschiedenheit des Partners. In völlig natürlicher Weise übertragen wir unsere Erfahrungen und Bedingtheiten auf den potenziellen Partner. Doch dies generiert Probleme, wenn wir von allgemein gehaltenen Erklärungen zu den Einzelheiten der Zusammenarbeit übergehen. Oft sind sich die deutschen Partner über das Niveau der Selbständigkeit polnischer Museen, die als eigenständige Kulturinstitutionen fungieren, nicht im Klaren. Dies bedeutet u. a., dass der Träger im Jahr eine bestimmte Summe als subjektbezogene Zuwendung überweist, das Museum seinerseits diesen Betrag in eigener Regie, ohne zusätzliche Abstimmungen, für seine Tätigkeit ausgibt. Zusätzlich kann das Museum in den Genuss von zweckgebundenen Zuwendungen kommen, z. B. für ein Kooperationsprojekt oder den Eigenanteil. Demgegenüber finden sich polnische Museumsmitarbeiter nicht mit den Organisationsformen der deutschen Museen zurecht. Ein Museum kann Teil von kommunalen Verwaltungsstrukturen sein, in Form einer Stiftung existieren oder sich in Privathand befinden. Dazu kommen noch die gesetzgeberischen Unterschiede zwischen Bund und Ländern innerhalb Deutschlands, und der zentralisierten Legislative in Polen. In Teilen unterscheidet sich in beiden Ländern auch die Art und Weise der Implementierung von EU-Recht.

Neue Probleme im Rahmen der Vorbereitung der Zusammenarbeit zwischen polnischen und deutschen

kacji. Dopiero zamknięcie wniosku w eMS, jego wydrukowanie i po podpisaniu przez partnera wiodącego złożenie we wspólnym sekretariacie oznacza formalne złożenie aplikacji o środki na współpracę. Niestety obawy, że aplikacja internetowa nie będzie wolna od błędów i potencjalni partnerzy będą testerami programu, znalazła potwierdzenie w praktyce. Może startujący w nowych naborach będą mieli mniej problemów z elektronicznym systemem monitoringu. Kolejne utrudnienie w nowym Interregu to brak możliwości kontaktu z osobami zajmującymi się przygotowaniem ocen wniosków po ogłoszeniu naborów celem wyjaśnienia różnych wątpliwości wynikłych w toku przygotowania dokumentacji. Brak takich konsultacji zwiększa ryzyko popełnienia błędów i w konsekwencji gorszej oceny końcowej.

Obecny Interreg V A na lata 2014–20 jest również być może ostatnią szansą dla muzeów polskich i brandenburskich na zrealizowanie ważnych i dużych projektów w ramach współpracy transgranicznej. Nieoficjalne informacje płynące z Brukseli sugerują, że ten okres wsparcia funduszami europejskimi w formie, do której przez wiele lat się przyzwyczailiśmy, może być ostatnim. Europa Środkowa, jako preferowany obszar wsparcia UE, może przestać być tak traktowana w kolejnym okresie. Dla muzeów z naszego regionu jest to jasna wskazówka, że musimy bardzo intensywnie współpracować, aby tę być może ostatnią, tak doskonałą szansę wykorzystać. Potem będzie tylko trudniej.

Obecny okres Interregu, z jego ogromnym naciskiem na intensywną współpracę w trakcie przygotowywania, realizacji oraz utrzymania trwałości transgranicznych projektów, może być też specyficzną szansą dla muzeów. Szczególnie tych mniejszych i słabszych. Szczególną uwagę zwracam na planowanie trwałości projektów w aspekcie finansowych. Do tej pory w przypadku realizacji współpracy w zakresie dużych zadań inwestycyjnych, liczone się ze zwiększonymi kosztami utrzymania i eksploatacji rozbudowanych instytucji muzealnych. Organizatorzy uwzględniali to w swoich wieloletnich planach finansowych. Jednak nie kalkulowano zwiększonych wydatków na współpracę w zakresie merytorycznych, statutowych zadań muzeów. Obecny okres wsparcia z Interregu uświadamia często muzeom i ich

Museen traten im Förderzeitraum 2014–2020 innerhalb Interreg V A zu Tage. Alle hatten sich an die Einreichung von Förderanträgen auf entsprechend vorbereiteten Formularen in Papierform sowie die Möglichkeit permanenter Konsultation und projektbezogener Korrekturen gewöhnt. Das neue Interreg-Programm hat jedoch eine wesentliche Veränderung bewirkt. Basis der formalen Antragsvorbereitung ist die Arbeit mit einem digitalen System, d. h. einer Online-Anwendung. Erst nach Antragsabschluss im eMS, nach dessen Ausdruck und nach Unterzeichnung durch den „Lead Partner“ erfolgte die Einreichung im gemeinsamen Sekretariat und damit formal betrachtet die Beantragung von Fördermitteln. Leider fanden Befürchtungen, dass die Internetanwendung nicht frei von Fehlern sei und potenzielle Partner zu Testpersonen des Programms werden würden, in der Praxis ihre Bestätigung. Vielleicht werden Anfänger im Rahmen der neuen Förderantragsverfahren weniger Probleme mit dem elektronischen Monitoring-System haben. Eine weitere Erschwernis beim neuen Interreg-Programm stellt das Fehlen des Kontaktes mit Personen dar, die sich nach Bekanntgabe des Projekt-Calls mit der Vorbereitung der Antragsbewertung beschäftigen. Zuvor konnten durch den direkten Kontakt schneller Zweifel bei der Antragsausarbeitung ausgeräumt werden. Das Fehlen derartiger Konsultationsmöglichkeiten erhöht das Risiko von Fehlern und damit einer schlechteren Schlussbewertung.

Das gegenwärtige Interreg V A für die Jahre 2014–2020 ist vielleicht eine letzte Chance für polnische und brandenburgische Museen zur Realisierung wichtiger und großer grenzüberschreitender Projekte. Aus Brüssel eintreffende inoffizielle Informationen legen nahe, dass dieser EU-Förderzeitraum in der Form, an die wir uns über viele Jahre gewöhnt hatten, der letzte sein könnte. Mitteleuropa als Ziel-1-Region der EU-Förderung könnte bald diesen Status verlieren. Für die Museen in unserer Region ist dies ein klarer Hinweis darauf, dass wir äußerst intensiv kooperieren müssen, um diese, womöglich letzte so hervorragende Chance zu nutzen. Danach wird es umso schwieriger.

Die gegenwärtige Interreg-Förderperiode mit ihrem spürbar erhöhten Druck in Richtung einer intensiven

organisatorom, że wysiłek finansowy na podtrzymanie transgranicznej współpracy musi być ponoszony przez kolejne pięć lat trwania projektu. Daje to muzeom szansę na ogólne zaplanowanie zwiększonego wsparcia finansowego ze strony ich organizatorów przez kolejne lata i zwiększenie stabilności działań.

Zusammenarbeit während der Vorbereitung, Realisierung sowie der Nachhaltigkeit grenzüberschreitender Projekte stellt eine spezifische Chance insbesondere für Museen kleinerer und mittlerer Größe dar. Besondere Aufmerksamkeit widme ich der Nachhaltigkeitsplanung unter finanziellem Blickwinkel. Bis dato wurde im Fall von Kooperationen im Rahmen großer Investitionsvorhaben auch mit erhöhten Instandhaltungs- und Betriebskosten erweiterter musealer Institutionen gerechnet. Die Träger hatten dies in ihren, über mehrere Jahre ausgelegten Finanzplänen berücksichtigt. Die erhöhten Ausgaben für die inhaltliche Zusammenarbeit und die Erfüllung satzungsgemäßer Aufgaben der Museen wurden jedoch nicht kalkuliert. Der gegenwärtige Interreg-Förderzeitraum macht Museen und deren Trägern häufiger bewusst, dass für die Aufrechterhaltung grenzüberschreitender Kooperation finanzielle Anstrengungen auch in der fünfjährigen Nachhaltigkeitsperiode zu leisten sind. Dies eröffnet den Museen die Chance einer generell höheren Förderung durch ihre Träger in den Folgejahren und damit auf die Erhöhung ihrer Stabilität und die Verbesserung der Nachhaltigkeit ihrer Aktivitäten.